

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BDF/319/24/88

OPINIA PUBLICZNA O KREMACJI
JAKO ELEMENCIE CEREMONIAŁU POGRZEBOWEGO
(Komunikat z badań)

Listopad 1988 r.

W jednym ze zrealizowanych przez CBOS okresowych sondaży¹ zadano kilka pytań z zamiarem ustalenia stosunku opinii publicznej do takiej kwestii, jak kremacja zwłok. Praktycznie nie stosuje się w naszym kraju tej formy chowania zmarłych, jednak problem pojawia się w prasie i rozmowach.

Blisko 60% ankietowanych uważa, że w Polsce powinna istnieć możliwość kremacji zwłok, z tego co drugi (29%) opowiada się za spaleniem swojego ciała po śmierci. Ponad 1/4 (26,9%) jest przeciwna kremacji, a 14,3% nie ma sprecyzowanego poglądu.

Zdecydowanie większą tolerancję wobec kremacji przejawiają respondenci: raczej młodzi (w wieku 26-40 lat), z wykształceniem wyższym i średnim, inteligenci, pracownicy średniego szczebla, mieszkańcy dużych miast, osoby wierzące, ale niepraktykujące, oraz niewierzące. Niechęć deklarują najczęściej ankietowani ze środowisk silniej - jak się wydaje - przywiązanych do tradycji: starsi wiekiem, emeryci i renciści, mieszkańcy wsi, rolnicy, osoby z wykształceniem podstawowym, robotnicy niewykwalifikowani oraz wierzący i regularnie praktykujący (tab.1 aneksu).

Większość respondentów (50,6%) wolałaby zostać pochowana w sposób tradycyjny. Niezdecydowanych było 20,4%. Za tradycyjnym pogrzebem w odniesieniu do siebie opowiadają się przede wszystkim respondenci w wieku powyżej 60 lat, emeryci i renciści, rolnicy oraz osoby z wykształceniem podstawowym. Zwolennikami kremacji są częściej ankietowani w wieku od 26 do 40 lat, z wykształceniem co najmniej średnim, pracownicy umysłowi średniego szczebla oraz osoby nie związane z kościołem (wierzący, ale niepraktykujący, oraz niewierzący). Niezdecydowani to najczęściej respondenci najmłodszy, uczniowie i studenci, osoby z wyższym wykształceniem oraz inteligenci (tab.2 aneksu).

---

¹ "Co o tym myślisz? (12) - omnibus 3" - badanie zrealizowano w dniach 15-23.09.1988 r. na udziałowej próbie reprezentatywnej dorosłej ludności (1493 osoby).

Aby ocenić szanse na rozpowszechnienie się u nas kremacji zwłok, zadaliśmy badanym pytanie, jak liczna część społeczeństwa byłaby - ich zdaniem - skłonna w przyszłości wybierać ten rodzaj ceremoniału pogrzebowego? Odpowiadano następująco:

bardzo duża	5,8	} 26,6%
duża	20,8	
mała	25,7	} 51,8%
bardzo mała	21,4	
w zasadzie nikt	4,7	
trudno powiedzieć	21,4%	

Grupa respondentów przewidujących, że w przyszłości kremacja będzie powszechną formą chowania zmarłych, jest liczebnie zbliżona do grupy jej zwolenników. I analogicznie, nie podzielających tej opinii jest prawie tyle samo co tych, którzy opowiedzieli się za kremacją. Zatem szacowanie liczby zwolenników i przeciwników kremacji jest w znacznym stopniu projekcją życzeń lub uprzedzeń respondentów.

W społeczeństwie polskim istnieje więc spora grupa osób zainteresowanych kremacją, a znaczna część okazuje w tej sprawie niezdecydowanie. Jedynie 1/4 nie godzi się na tego rodzaju pochówek.

O ile na przełamywanie uprzedzeń w sprawie kremacji duży wpływ może mieć jednoznaczne publiczne stanowisko Kościoła, to na upowszechnienie tej formy - realne możliwości kremacji przez zakłady usług pogrzebowych. A te są praktycznie żadne.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Społeczno-demograficzne cechy badanych	Respondenci		
	postrzegają- cy potrzebę stworzenia w Polsce możli- wości kremac- cji zwłok	nie po- strzegają- cy potrzeby	nie ma- jący zdania
<u>Wiek</u>			
Do 25	60,9	18,5	20,6
26-40	70,6	20,2	9,2
41-60	55,8	28,5	15,7
61 lat i więcej	38,8	44,3	16,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	49,9	32,1	18,0
Miasto:			
do 50	64,6	24,6	10,9
51-200	59,1	26,4	14,5
powyżej 200 tys.mieszkańców	68,7	20,5	10,8
<u>Wykształcenie</u>			
Niepełne podstawowe i podstawowe	41,5	41,5	17,1
Zasadnicze zawodowe i niepełne średnie	62,8	23,1	14,2
Średnie i pomaturalne	71,1	15,7	13,3
Niepełne wyższe i wyższe	79,7	12,6	7,7
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Inteligencja	79,2	10,4	10,4
Średnie kadry	72,9	15,4	11,7
Robotnicy wykwalifikowani	64,3	19,7	16,0
Robotnicy niewykwalifikowani	46,6	40,9	12,5
Rolnicy indywidualni i robotnicy rolni	45,0	34,0	21,0
Właściciele prywatnych zakładów	65,2	21,7	13,0
Emeryci i renciści	41,3	43,6	15,1
Uczniowie i studenci	69,0	19,0	12,1
Inni niepracujący	57,9	32,7	9,3
<u>Stosunek do wiary i praktyk reli- gijnych</u>			
Wierzący i praktykujący regularnie	46,3	35,2	18,5
Wierzący i praktykujący nieregularnie	66,3	21,2	12,4
Wierzący, ale niepraktykujący	77,2	15,6	7,2
Niewierzący	88,5	8,0	3,4

Tabela 2

w procentach

Społeczno-demograficzne cechy badanych	Respondenci wyrażający wolę		Niezdeczy- dowani
	pocho- wania ich zwłok w sposób tradycyjny	spale- nia ich zwłok	
<u>Wiek</u>			
Do 25	39,5	32,3	28,2
26-40	39,5	37,1	23,3
41-60	55,4	27,0	17,6
61 lat i więcej	73,9	13,7	12,4
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	58,5	22,5	19,0
Miasto:			
do 50	50,0	33,9	16,1
51-200	44,6	34,9	20,4
powyżej 200 tys. mieszkańców	42,7	31,3	25,9
<u>Wykształcenie</u>			
Niepełne podstawowe i podstawowe	67,8	15,5	16,7
Zasadnicze zawodowe i niepełne średnie	44,1	35,0	20,9
Średnie i pomaturalne	40,7	37,0	22,3
Niepełne wyższe i wyższe	32,2	39,2	28,7
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Inteligencja	37,7	32,5	29,9
Średnie kadry	39,9	40,2	19,9
Robotnicy wykwalifikowani	41,6	34,2	24,2
Robotnicy niewykwalifikowani	51,1	28,4	20,5
Rolnicy indywidualni i robotnicy rolni	65,5	16,5	18,0
Właściciele prywatnych zakładów	43,5	39,1	17,4
Emeryci i renciści	69,5	19,3	11,2
Uczniowie i studenci	31,0	29,3	39,7
Inni niepracujący	56,1	23,4	20,6
<u>Stosunek do wiary i praktyk reli- gijnych</u>			
Wierzący i praktykujący regularnie	61,9	20,7	17,4
Wierzący i praktykujący nieregularnie	42,3	33,9	23,8
Wierzący, ale niepraktykujący	38,1	37,0	24,9
Niewierzący	23,0	58,6	18,4